

O'ZBEKISTONNING JAHON IQTISODIYOTIGA INTEGRATSIYALASHUVIDA BANK-MOLIYA TIZIMINI RIVOJLANTIRISH.

Xudoyarov Zoxidjon Sayitkulovich
‘ANIS PARRANDA’ MCHJ Da Buxglateri

Annotatsiya: *Ushbu maqolada integratsiyalashuv jarayoni, jahon iqtisodiyotiga integratsiyalashuvda yurtimizda bank-moliya tizimida rivojlanish borasida so'z boradi.*

Kalit so'zlar: *Integratsiya, mintaqa, jahon hamjamiyati, moliya, bank, xalqaro munosabat, integratsion salohiyat, jahon xo'jaligi.*

Jahon xo'jaligining tobora globallasib borishi jarayonlari negizini mamlakatlar iqtisodiyotining o'zaro integratsiyasi ta'minlamoqda. Ushbu integratsion jarayonlarning aksariyati yirik mintaqalar miqyosida va. shuningdek, ayrim uyushmalar darajasida namoyon bo'lmoqda-ki, bu jarayonlarning shakllanishi va rivojlanishida sanoati yuqori darajada rivojlangan davlatlarni'hg iqtisodiyoti va salohiyati hal qiluvchi ahamiyat kasb etmoqda. Ushbu jarayonlarni bilish va mohiyatini tushunib yetish. O'zbekistonning jahon hamjamiyatiga kirib borishini jadallashtirish va xalqaro iqtisodiy aloqalarini kengaytirishning samarali yo'nalishlarini belgilashda amaliy ahamiyatga egadir.

Respublikamiz 1-Prezidenti I.A.Karimov ta'kidlaganidek: “XXI asr shubhasiz, xalqaro munosabatlarda butun dunyo qamrab olinadigan asr bo'ladi. Sunday sharoitda integratsiya jarayonini. xalqaro institutlar va tashkilotlarda suveren davlatlarning ishtirok etishini kengaytirish jarayonini faqat tarix taqozosi deb emas. balki ayrim mintaqalar ko'lamida ham. Shuningdek. umuman - butun sayyoramiz ko'lamida ham sobitqadamlik barqarorlikning qudratli omili deb hisoblamoq zarur”. Bugungi kunda jahon xo'jaligi tizimiga integratsiyalashmay turib, hech bir mamlakat mukammal rivojlana olmaydi. Jahon iqtisodiyotida milliy xo'jaliklarning baynalmilallashuvi ishlab chiqaruvchi kuchlar rivojining zaruriy tomonlaridan biri bo'lib, u barcha mamlakatlarni, ular qaysi siyosiy, ijtimoiy-iqtisodiy tizimga mansubligidan qat'iy nazar, qamrab oladi.

O'zbekiston milliy iqtisodiyotining jahon xo'jaligi tizimiga integratsiyalashuvi muammolarini hal qilish uchun respublikaning eksport salohiyatini mustahkamlash, eksport qilinayotgan tayyor mahsulotlar hajmini oshirish va kengaytirish, shuningdek. respublikaning jahon bozoridan o'z o'rinini olishini ta'minlash zarur. Hozirgi kunda amal qilayotgan rag'batlantirishlar va imtiyozlardan foydalangan holda milliy ishlab chiqarishning eksportga yo'naltirilganligini kuchaytirish, import qilinadigan mahsulotlarning o'mini bosuvchi mahsulotlar ishlab chiqarishni amalga oshirish muhimdir.

O'zbekistonning integratsion aloqalarini jadallashtirishga xizmat qiladigan omillarning (integratsion salohiyatining) quyidagi ustunliklarini ko'rsatib o'tish mumkin:

- O'zbekistonning YevroOsiyo mintaqasida qulay geostrategik joylashuvi;
- yer, mineral xomashyo va o'simliklarning katta zaxirasi;
- qishloq xo'jaligini rivojlantirish uchun qulay bo'lgan tuproqsharoitlari;
- tashqi savdoda eksport salohiyati;
- davlatlararo kooperatsiyalashuv va raqobatbardosh mahsulot ishlab chiqarishni tashkil qilishga imkon beradigan yirik ishlab chiqarish salohiyati;
- insonlar salohiyati, nisbatan arzon va tez ko'payib borayotgan mehnat resurslarining. Jahon miqyosida olib qaraganda) mavjudligi;
- rivojlangan ishlab chiqarish infratuzilmasi. birinchi navbatda. MDHning boshqa mintaqalari bilan bog'lab turadigan avtomobil va temir yo'l magistrallari, telekommunikatsiya tizimining mavjudligi;
- respublikada chet el kapitalini investitsiya qilish va o'zaro foydali tashqi iqtisodiy integratsion hamkorlikni kafolatlaydigan barqaror siyosatning mavjudligi.

O'zbekistonning tashqi iqtisodiy siyosati negizida tashqi aloqalarda ochiqlik, teng huquqli va o'zaro manfaatli hamkorlik, o'z milliy-davlat manfaatlari ustunligini saqlagan holda o'zaro manfaatlarni hisobga olish, e'tirof etilgan xalqaro huquq me'yorlariga rioya qilish va xalqaro standartlarga bosqichrabosqich o'tish tamoyillari yotadi. Respublikamizning o'z taraqqiyot modelini takomillashtirish va joriy etishni ishlab chiqishda rivojlangan davlatlar tajribasini o'rganish muhim ahamiyat kasb etadi. Rivojlangan davlatlar tajribasini o'rganish uchun respublikada islohotlarni yanada samaraliroq amalga oshirish va boshqa xorijiy davlatlar yo'l qo'ygan xatolarni takrorlamaslik zarurdir.

O'zbekistonning jahon iqtisodiyotiga integratsiyalashuv bosqichida bank-moliya tizimi muhim ahamiyatga ega bo'ladi. Bu tizim, mamlakatning iqtisodiy va moliyaviy taraqqiyotini ta'minlaydi va ularga xalqaro miqyosda hamkorlik imkonini beradi. Boshqa davlatlar bilan olib borilayotgan iqtisodiy aloqalar va savdo-sotiq munosabatlari uchun, bank-moliya tizimi o'zbekistonning xalqaro valyuta operatsiyalarini amalga oshirishda muhim rol o'ynaydi. Banklar, valyuta operatsiyalarini bajarish orqali eksport-import mablag'lari, xorijiy investitsiyalar va kreditlar bilan bog'liqlangan moliyalarni amalga oshiradilar.

Shuningdek, bank-moliya tizimi O'zbekistonda xorijiy investorlarga investitsiya qilishni rag'batlantiradi. Xorijiy investorlar uchun O'zbekistonning bank-moliya tizimi ishonchli va barqaror bo'lishi juda muhimdir. Banklar, xorijiy investorlarga kredit berish, pul ayirish va hisob-kitoblarni yuritish kabi xizmatlarni ko'rsatadilar. Bank-moliya tizimi ayniqsa sanoat sohasidagi investitsiyalarni jalb qilish va moliyalashishda muhim rol o'ynaydi. Banklar, sanoat sohasidagi korxonalariga kreditlar berish orqali ularning yangi texnologiyalar bilan ishlashini ta'minlaydi va innovatsiyalar

rivojlanishiga yordam beradi. Bank-moliya tizimi ayniqsa hamkorlik va birgalikning muhim qismi sifatida hisoblanadi. Xalqaro moliya tizimi orqali, O'zbekiston boshqa davlatlar bilan mablag'larni almashtirishi, kreditlarni olishi va bank xizmatlaridan foydalanishi mumkin bo'ladi. Bu esa O'zbekistonda iqtisodiyotni rivojlantirish uchun zarur bo'lgan moliyalarning kelib chiqishi va o'tkazilishi imkonini yaratadi. Shu sababli, O'zbekistonni jahon iqtisodiyotiga integratsiyalashuv bosqichida bank-moliya tizimi muhim ahamiyatga ega bo'ladi. Bu tizimning samaradorligi, mamlakatning iqtisodiy va moliyaviy rivojlanishini ta'minlashda katta rol o'ynaydi va ularga xalqaro miqyosda hamkorlik imkonini yaratadi.

O'zbekiston jahon iqtisodiyotiga integratsiyalashuv bosqichida bank-moliya tizimini rivojlantirish uchun bir nechta muhim chora-tadbirlar amalga oshirilishi kerak.

Birinchi navbatda, bank-moliya sohasida liberalizatsiya va isloh qilishning mustahkamlashtirilishi zarur. Bu, moliyaviy institutlar va banklar uchun to'g'ri huquqiy va insiyosiy muhitni yaratishni talab qiladi. Shuningdek, tashqi investorlarga xayriya o'tkazish shartlari hamda korporativ boshqaruvning transparensiyasini ta'minlash lozim.

Ikkinchi navbatda, moliyaviy institutlarning moliyalashtirishning yanada kuchaytirilishi kerak. Bank-moliya tizimi rivojlanishi uchun, moliyalashtirish jarayonlarining tezkorlik bilan amalga oshirilishi zarur. Buning uchun, elektronik to'lov tizimlari va boshqa innovatsion texnologiyalar ishlatilishi kerak.

Uchinchi navbatda, bank-moliya sohasida kadrlar bilimini oshirish hamda xalqaro standartlarga rioya qiluvchi mutaxassislarni jalb etish zarur. Bu maqsadga erishish uchun universitetlar va bank-moliya institutlari orqali mutaxassis kadrlarni tayyorlash va ularga yangilash imkoniyati yaratish lozim.

Keyingi chora-tadbirlar bank-moliya sohasida innovatsion loyihalarni amalga oshirish, moliyalashtirish uskunalari va xizmatlarini takomillashtirishni o'z ichiga olishi kerak. Bu, elektronik bank-xizmatlari, mobil ilovalar, onlayn to'lovlar va boshqa innovatsion xizmatlarni o'z ichiga oladi. O'zbekistonning jahon iqtisodiyotiga integratsiyalashuv bosqichida bank-moliya tizimini rivojlantirish uchun yuqorida keltirilgan chora-tadbirlar amalga oshirilsa, bu sohada mustaqil va samarali ishlash imkoniyatlarini yaratadi. Bu esa O'zbekistonning iqtisodiy potensialini rivojlantirib, jahon bozorida o'rniga yuqori manbalarga ega bo'lmasi uchun muhimdir.

O'zbekistonning jahon iqtisodiyotiga integratsiyalashishda bank-moliya tizimini rivojlantirish jarayoni, mamlakatning iqtisodiy o'sish va rivojlanishini ta'minlashga xizmat qiladi. Bu jarayonda quyidagi masalalar muhim ahamiyatga ega:

1. Banklar tizimining modernizatsiyasi: Banklar tizimi, xarajatlarni kamaytirish, xizmatlarini sifatini oshirish va mijozlarga yuqori sifatli xizmatlarni taqdim etish bilan bog'liq. Bu esa, banklarning texnologik o'zgarishlardan foydalangan holda avtomatlashtirilgan va innovatsion yondashuvlar qo'llagan holda ishlovchi bo'lishini talab qiladi.

2. Moliya sohasining liberalizatsiyasi: Integratsiya jarayonida moliya sohasining liberalizatsiyasi muhim ahamiyatga ega. Bu davlat tomonidan kengaytirilgan moliyaviy erkinlik, banklararo aloqalar va xorijiy investorlarning qo'shulishi bilan amalga oshiriladi.

3. Mijozlarga xarajatlarni kamaytirish: Integratsiya jarayonida bank-moliya tizimi orqali mijozlarga xarajatlarni kamaytirish ham muhimdir. Bu esa bank tizimini innovatsion texnologiyalar yordamida ishlatish, moliyaviy operatsiyalarni avtomatlashtirish va elektron to'lov tizimini rivojlantirish orqali amalga oshiriladi.

4. Xorijiy investorlarni jalb qilish: Integratsiya jarayonida bank-moliya tizimi orqali xorijiy investorlarni jalb qilish ham muhim ahamiyatga ega. Bu esa xorijiy investorlarga investitsiya kiritish, xususiy mablag'larini o'zgartirish va iqtisodiy faoliyatni rivojlantirish uchun zarur bo'lgan imkoniyatlarni taqdim etadi.

5. Moliya sohasidagi korrupsiyani kamaytirish: Integratsiya jarayonida bank-moliya tizimi orqali korrupsiyani kamaytirish ham muhim vazifadir. Bu esa moliya operatsiyalarining avtomatlashtirilishi, shaffoflik va transparensiya tizimining rivojlantirilishi bilan amalga oshiriladi.

Shuningdek, integratsiya jarayonida bank-moliya tizimi rivojlanishi, O'zbekistonning jahon iqtisodiyotidagi inteqral sathni oshirishi va mamlakatning xalqaro iqtisodiy munosabatlarda qator ustunliklarga ega bo'lishiga olib keladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.M.Mirziyoevning 2020 yil 29 dekabrda Oliy Majlisga Murojaatnomasi.

2. Gofman N.F., Maxovikova G.A. Uchebntiy posobie. Osnovni vneshneekonomicheskoy deyatelnosti. SPb.: Piter, 2019. 365 s

3. Pozner M. Mejdunarodnaya trgovlya i izmenenie texnologii // Vexi ekonomicheskoy mtisli. Mejdunarodnaya ekonomika. -M.: TEIS, 2016. C.436.

4. Xurramova Z, Toshaliyeva S, Turopov J. Jahon iqtisodiyoti va xaaqaro iqtisodiy munosabatlar. O'quv qo'llanma. Qarshi «Nasaf» nashriyoti 2007., 164 bet

5. Ergashxodjaeva SH.D. Xalqaro raqobat. O'quv qo'llanma. -T.: TDIU, 2019.-328 b.